

чи залишиться
УКРАЇНА

кінодержавою

Микола МАЩЕНКО

директор Київської кіностудії
імені О.П.Довженка,
лауреат Державної премії
імені Т.Г.Шевченка

? - Миколо Павловичу, наскільки серйозною є фінансова криза на кіностудії та що робиться задля її подолання?

- За Президента Л.Кравчука студія отримала статус національної. Надавши таке звання кільком осередкам культури, держава показала готовність допомогти їм врятуватись. Криза в економіці не дає урядові можливості підтримувати і забезпечувати всі культурні установи, тому було вирішено надати статус національної нашій кіностудії, театру опери та балету імені Т.Г.Шевченка, Українському драматичному театру імені І.Я.Франка, кільком бібліотекам та музеям.

Президент Л.Кучма розвинув цю ідею і додав до указу ще такий параграф як «стабільне фінансування з державного бюджету». Це означає, що кожного року кіностудія випускатиме 9-10 фільмів. Це доповнення важливе й з іншої причини - тепер нам легше шукати зарубіжних партнерів. «Злиття капіталів» у цьому випадку стане надійним гарантом, що виробництво фільму не буде зупинено.

? - А чи виконуватиметься указ Президента?

- Ми будемо боротися, щоб слова не залишилися на папері, бо невиконання цієї настанови означатиме вимирання на планеті «Кіномистецтво». У цій ситуації важливо підтримати самі професії, пов'язані з кіновиробництвом, а їх близько 425. Це безцінний національний фонд. Якщо він винищиться, треба буде кілька десятиліть, щоб «відбудувати» втрачене.

Я вірю: новий уряд зрозуміє, що треба створювати, а не руйнувати. Останні шість років ми

живемо без зарплати. Це призводить до професійного вимирання українського кіно. Я не хочу називати імен, але зараз наші режисери, яких знає світ, вимушені працювати сторожами на будівництвах, щоб прогодувати сім'ю. Це відбувається через те, що фільм фінансується нестабільно: місяць працюємо, три місяці не маємо й карбованця. Але як режисерові вивчати життя, працювати серйозно й глибоко, якщо він не отримує грошей?

Мені соромно про це казати, але дев'яносто один режисер і оператор студії на рік одержують 2 тисячі доларів. Ті 25 мільйонів доларів, які розікрав уряд Звягільського могли б 150 років «годувати» усе українське кіновиробництво. Що таке 2 тисячі доларів? Це тижнева зарплата асистента режисера в будь-якій зарубіжній країні.

? - Тобто, вам зараз не до творчості?

- Так, через відсутність грошей ми не маємо великих сценаріїв, цікавих задумів. Ми зневірилися. Два-три фільми, які з переборами фінансуються державою, вже не є прикладами того українського кіно, яким захоплювався світ. Більше того, порушений весь виробничий і творчий процес в нашому кіно.

Друга проблема в тому, що в нас відібрали екран. Кінотеатри поступово перетворюються на нічні бари, клуби, казино, дискотеки. Це все, як ви розумієте, далеке від справжнього мистецтва.

? - Наш номер журналу відкриває річне видання. Які плани студії на новий, 1995-й?

- На студії створена Координаційна рада, до якої увійшли

Р.Балаян, І.Драч, Ю.Ілленко, П.Мовчан, Л.Осика та інші. Вона визначатиме й ближчі, й подальші плани кіностудії. На останньому засіданні Ради було прийнято рішення про необхідність запуску у виробництво Ю.Ілленка з фільмом «Агасфер». Це філософська притча про добро і зло, про моральні основи життя. Фільм фінансується Україною лише частково, більша частина коштів - 70 відсотків - була надана інвесторами з Росії, Німеччини, США.

Радий, що почне роботу відомий режисер В.Криштофович. Його картина, в якій йдеться про долю нашого громадянина за кордоном, стане спільною працею українських та французьких кінематографістів.

Молодий режисер Домбровський розпочне зйомки фільму про життя буковинського містечка 30-х років ХХ століття. Ця картина стане своєрідною розгорнутою метафорою історії Буковини.

В подальших планах кіностудії - зйомки документальної стрічки про Івана Миколайчука «Божа дудка». Якщо після завершення роботи над вже названими фільмами залишаться кошти, ми плануємо знімати картини «Вальдшнепи», «Головна роль», «Чекісти в Парижі», «Судний день».

Є в нас ще одна приємна новина. Рішенням Кабінету Міністрів України виділено кошти на зйомки одного позапланового фільму до сторіччя кіно. Режисер А.Бенкендорф створить комедію «Хеппініада». Хочу

особливо подякувати віце-президенту І.Курасу, чия підтримка допомогла позитивному вирішенню цього питання. Я впевнений, що цей акт підтримки держави є позитивним не тільки в плані створення ще одного фільму, а, скоріше, у зверненні уряду до проблем кіно. Якщо на студії буде випущена прекрасна картина, можливо, фінансування позапланових фільмів стане щорічним.

- Окремі фільми будуть створюватися за допомогою іноземних та вітчизняних інвесторів. Як налагоджуються контакти з фінансовими партнерами?

- Поки що режисери самі шукають спонсорів. Наприклад, після перегляду останнього фільму А.Бенкендорфа банкіри готові допомогти, хоч і частково, його наступній роботі. Участь у міжнародних фестивалях також дає змогу встановити тривалі зв'язки із спонсорами, як це сталося з Ю.Ілленком. Інвестори вірять не адміністрації студії, а режисеру, від якого залежить рівень картини. Ми розуміємо це і підтримуємо ініціативу режисерів. Кіностудія теж розширює коло своїх зв'язків. Але нестабільність фінансування з боку держави не дає можливості зробити їх тривалими і якісними. Тут на перешкоді стоїть недосконалість законодавства і відсутність «заохочувальних» законів, які б зробили вкладання грошей у кіно вигідною для спонсора справою.

- Ви зараз повністю занурилися в адміністративно-організаційну роботу. Чи маєте час на творчість?

- Працюю багато, але маю надію завершити роботу над «Кобзарем» Шевченка. Моя ідея - озвучити цей геніальний твір з екрана. Зараз відзнятий лише вступ «І мертвим, і живим...» Робота буде відроджена С.Маслобойшиковим, який шукає кошти для зйомок наступного вірша - «Доле моя, доле». Якщо кожен режисер зніме бодай один вірш, ми залишимо нащадкам весь «Кобзар» Шевченка.

*Розмову вела Катерина
СМАГЛІЙ*

Іван ЛИМАР

**директор
кіностудії
«Укркінохроніка»**

теріалом, він може використовувати найрізноманітніші ефекти, прийоми, тобто, естетично облагороджувати матеріал.

Немає технічної проблеми у пристосуванні студії до потреб телеканалу. Використовуючи ту техніку, яку ми маємо, поступово впроваджувалася б і відеотехнологія. Поеднуючи обидва процеси - кіно та відео, ми б виходили із своєю продукцією на телеекрани, до глядача. Адже для кого, зрештою, наша студія, наші фільми? Для глядачів, які б мали їх дивитися, беручи з них корисну інформацію, одержуючи естетичне задоволення. А сьогодні їх ніхто не бачить. І таке не тільки з українськими документальними фільмами, а й з художніми, які зрідка ще випускаються. Телебачення сьогодні до продукції кіностудій не звертається, бо воно - інше відомство, і, за існуючим порядком, аби показати фільм, на який держава виділила кошти, мусить той фільм у кіностудії купити. Не купує, бо немає грошей. А державна кіномережа вже втратила третину кінотеатрів.»

Думаю, не лише кінематографісти, а й державні діячі сьогодні розуміють, що ми ще не маємо свідомого громадянина України. Формувати його потрібно, вдаючись до культури і засобів масової інформації. Тільки тоді, коли Україна матиме свідомих громадян, вона зможе вирішувати економічні і політичні завдання. Але якраз можливостей кіно в Україні ніхто не хоче використовувати. Всі потенційні глядачі віддані на поталу далеко не кращим видовищам імпортного виробництва. Невже вони сформують свідомого громадянина України?

Якби держава забезпечувала бюджетними коштами бодай 50 відсотків потреб нашої студії, то це було б для нас прятунком. Тим більше, що колектив вже кілька років виношує плани (подавалися вже документи в урядові інстанції) утворити на базі студії культурологічний просвітницький телеканал. Був би він доречним для нашої молоді держави, корисним для телебачення як канал у чомусь альтернативний УТ-1, адже працювали б на ньому люди, яких ще не «заїли» телевізійні стереотипи і штампи. Про цю ідею ведеться мова вже років два і дуже жаль, що нічого не зрушилося з місця. Адже творчий потенціал «Укркінохроніки» значний, престиж наших документальних фільмів високий не лише в нас, а й за межами України (свіжий приклад: фільм «Один день» нагороджений на МКФ у Катеринбурзі, листопад, 1994).

Якщо розглядати ідею телеканалу з технологічного боку, то вона також дуже вигідна державі. Адже у західних країнах важливі події фіксують на кіноплівку, а вже з негативу переносять на відеоносії.

Відрізняється якість матеріалу, знятого на відео і кіноапаратом. Щодо художнього рівня порівняння знову не на користь відео. Людина, яка знімає відеокамерою, позбавлена можливості впливати на творчий результат, творче рішення зображення. Коли ж режисер працює з відзнятим ма-

чи залишиться
УКРАЇНА

кінодержавою

Олександр Коваль

кінорежисер,
лауреат
Державної премії
імені Т.Г.Шевченка

Необізнаним може здатися: навіщо взагалі потрібне документальне кіно, якщо існує телебачення з його оперативним висвітленням подій? Так, потрібне. Тому що для телебачення існує насамперед подія, яка доноситься оперативно. В документальному ж фільмі - насамперед людина в події. Документаліст не просто фіксує, а відбирає, аналізує, осмислює матеріал, перш, ніж донести його до глядача. І потім, документальний фільм - це кінодокумент, кінолітопис, який, на відміну від телепередачі, зберігається десятиліттями, і при потребі може бути неодноразово використаний прийдешніми поколіннями.

Зважаючи на економічне становище нашої країни, потрібно провести реорганізацію в кіно і зокрема, в кіно неігровому. На мою думку, варто зосередити виробництво документальних і науково-популярних фільмів на базі «Укркінохроніки», а на базі колишньої Київської студії науково-популярних фільмів зберегти існуючу Національну кінематику як державне фільмосховище і науковий центр, Інститут кінематографії і телебачення та кіностудію «Анімафільм».

Документалісти, на відміну від кінематографістів ігрового кіно, не мають особливих комерційних можливостей. Тому єдиний їхній порятунком - інтеграція в телебачення. І не тільки заради того, щоб зберегти кваліфікованих працівників і виробничу базу, але - повторюю - для того, щоб досвід і творчий потенціал режисерів і кінооператорів став корисним для народу.

Записала Л. Брюховецька

Якщо взяти збірку «Літопис України» - каталог Українського державного архіву кінофотодокументів - і відкрити рубрику «1933 рік», то з'ясуємо, що того року на Україні було випущено один-єдиний фільм: короткометражний, під назвою «Більшовик» (архівний №2254), в якому розповідалось про забійника Горлівської шахти Миколу Ізотова. Була стрічка змонтована із матеріалів, знятих роком раніше. Не те, щоб в СРСР перестали знімати документальне кіно - 1933 року було випущено чимало документальних фільмів у Москві, а на Україні - тільки один. Чому? А тому, що, якби в руках українських кінодокументалістів була плівка, то залишився б документ, який би міг стати сьогодні вагомим звинуваченням тогочасного режиму у створенні штучного голоду на Україні і цей документ можна було б показувати на будь-якому Нюрнберзькому процесі. А так лишилися тільки слова і пам'ять.

З таких же причин, на мою думку, було знищено документальне кіно і сьогодні. Мені скажуть, що є телебачення. Але це, як газета - воно осмислює події тільки з точки зору сьогоднішнього дня, а завтра будуть інші події.

Студія сьогодні переживає не те що кризу - занепад. Носяться вперті чутки, що держава взагалі припиняє фінансувати кіно. 1993 рік уже був тяжким - працівникам нашої студії по кілька місяців не виплачували зарплату. А що буде завтра?

Я передрік теперішній стан ще на початку року у своєму вис-

тупі на зборах колективу. Тоді мені не повірили. Чи, може, не хотіли вірити. Але реальність жорстока.

Художник в історичному поступі повинен іти хоч на півкроку, але попереду натовпу. Так воно було, так і буде, якщо він художник. Згадайте, чий революційний з'їзд найперше потряс устої комуністичної ідеології? Так, наш. Що ми хотіли? Насамперед, творчої свободи і незалежності у власній галузі. За радянських часів і кінотовиробництво, і кінопрокат були в одному відомстві. Але прибутки (і непогані) з прокату йшли в загальний бюджет держави. І та сама держава виділяла на кінотовиробництво кошти. Ми домагалися, щоб усе - і виробництво, і прокат з його прибутками - були зосереджені у кінотовідомстві. Ми хотіли незалежності, а... Як у Тютчева? «О, боль уснувших не буди, Под ними хаос шевелится». Ми його розбудили і отримали... В один прекрасний день наш уряд поставив нас перед фактом, що Комітет по кіно (Держкінофонду) вже не існує. Кінематограф на правах пасербниці переходить до Міністерства культури, а кінопрокат - у відання комунальних служб. Від кіногалузі відібрали кінотеатри, тобто, вихід на глядача, на споживача. Нас, кінематографістів, просто-напросто, заблокували. Закрили непокірним рот. Не цензурою, не указами про заборону свободи слова, творчості, а перекривши вихід до глядача і поступово припиняючи фінансування.

Перший Президент України Леонід Кравчук, будучи секретарем з ідеології ЦК КПУ, добре знав, що таке кіно для держави.

І на пленуми Спілки кінематографістів приходив регулярно і ми з ним сперечалися. А як став Президентом, перестав цікавитися кіно.

Ми, документалісти, якимось ще боролися за виживання, прагнучи співпраці з українським телебаченням, якому сьогодні також не легко. Ця галузь також потребує великих фінансових затрат. Крім того, (чи не абсурд?) наші українські фільми, випущені за державні гроші, державне телебачення не може показати, бо телекомпанія повинна купувати ці фільми в нашої студії, а купувати немає за що.

Сьогодні ми безсилі. Особисто я виходу не бачу. Це дуже важка психологічна, моральна травма - опинитися перед фактом, що ти, чиї фільми визнавалися на міжнародних оглядах, у своїй державі непотрібний. І це не мене одного стосується. Я бачу, що люди, серед яких я живу, опинилися в дуже тяжкому стані. Ні, не такою я хотів бачити нашу державу, не такою вона мені уявлялася. Тому і запитую себе: чи буде наша держава життєздатною?

Звичайно, є люди, які знаходять спонсорів, але це, як правило, посередності, люди, далекі не те, що від творчості, а й від професіоналізму. Я ж особисто не вмію шукати багатих людей, які б захотіли вкласти свої гроші в кіно. Не вмію, бо я людина іншого часу. Нас привчили «освоювати капіталовкладення». Ми і освоювали. А сьогодні інший час. Прийшли нові люди - грубі, напористі, без комплексів, але з ясною метою накопичення капіталу. Як у «Вишневому саду» Чехова. Нас знесе ця хвиля.

Невже і другий Президент та його команда так і не зрозуміють, що кінолітопис держави - наші фільми про її звичайних людей, роботяг - потрібен, щоб потім можна було подивитися, як жили люди, про що думали, як будували незалежну державу. Цю потребу розуміли Грушевський, Винниченко, Петлюра, а Ленін - особливо. Ви ж, пане Президенте, вивчали у вузі Леніна, а він казав, що з усіх мистецтв найважливішим для нас є кіно.

Що я хотів би зробити сьогодні? Перенести на територію нашої кіностудії кінофакультет, який ось уже стільки часу тероризують, вимагаючи виселитися з території заповідника «Киево-Печерська Лавра». Для цього ми могли б задіяти велику площу цеху діафільмів. З іншого боку присутність кінофакультету була б корисною і для студії - використовувалися б цехи, бодай для випуску студентських курсових та дипломних робіт. Та й взагалі, можна було б створити на базі студії центр кінокультури.

Щодо ідеї телеканалу, то я відстоюю її вже кілька років, але ніяких зрушень немає. Адже для цього потрібні гроші.

Колись воно воскресне. Схопиться наш черговий уряд і черговий Президент за голову і сувого запитає: «А де ж наше кіно?» «А нема, - скажуть їм, - пацюки з'їли». І тоді скаже Президент: «Ви що, Леніна не читали?»

«Жаль тільки, жить в эту пору прекрасную уж не придется ни мне, ни тебе». Я не песиміст. Я - документаліст.

Записала Л. Брюховецька

«УКРКІНОХРОНІКА»

Хто він, Олег Ольжич? Пошуки відповіді на це запитання вже другий рік ведуть кінематографісти на чолі з режисером Аркадієм Микульським. Незадовго перед тим цей митець поставив ігровий фільм «Вишневі ночі» за однойменною повістю Бориса Харчука (сценарій Василя Портяка), в основі якого достовірно-романтична історія дівчини - зв'язки-вця УПА і хлопця - лейтенанта НКВС, які покохали одне одного й разом загинули. Услід за «Вишневими ночами» А.Микульський поставив документальний фільм «Чия правда, чия кривда?» (сценарій В.Портяка), присвячений ветеранам УПА.

Закономірним було звертання до визначної історичної постаті - поета, вченого і борця за незалежність України, який 1944 року загинув у німецькому концтаборі. Фільм за сценарієм Л.Череватенка знімався в Чехії, Словаччині, Німеччині, Польщі - у тих країнах, де жив і працював Олег Ольжич. Режисер зафіксував на плівці спогади людей, які знали і спілкувалися з Ольжичем, відкрив досі невідомі матеріали, пов'язані з цим ім'ям.

Фільм знімається за фінансової підтримки Фондації імені Олега Ольжича.

«БЛАГОВІСТ»

На цьому творчому об'єднанні, яке виникло кілька років тому, режисер Ярослав Лупій («Хліб дитинства мого», «Данило - князь Галицький», «Секретний ешелон») знімає фільм «Спокута від Марка Аврелія». Це буде кіноверсія оповідання з першої книжки Олександра Жовна, який у цьому фільмі дебютує як сценарист. Дія фільму відбувається у невеликій, забутій богом і людьми лікарні для душевно хворих, розташованій у старому монастирі. Головний герой - композитор Казимір Сарський, який здобув світове визнання як автор реквієму. Та його мучить сумління, бо в основу партитури він поклав викрадену мелодію, списану з могильного каменя монаха. Марк Аврелій же зацікавив авторів картини не як імператор, а як філософ, проповідник стоїцизму, автор трактату «Наодинці з собою».

Оператор фільму - О.Соколов, художник - І.Пуленко, композитор В.Губа. Ролі виконують: Д.Миргородський,